

illustrationer, dens underholdende tekst og Kristiansands århundredgamle nære forbindelse med Danmark, specielt Jylland, skaber de bedste betingelser for, at den også vil gøre sig gældende her i Danmark.

Vagn Dybdahl.

Jens Himmelstrup: Den provisoriske lovgivning i Danmark. 1948. (Nyt nordisk forlag).

Dr. phil. Jens Himmelstrup har med denne bog tillige erhvervet sig den juridiske doktorgrad, og når den skal omtales her, er grunden, at bogens emne ved siden af det rent juridiske også rummer et i høj grad historisk stof, ja, de to sider kan vel næppe adskilles. Spørgsmålet for den historisk interesserede bliver, om man — uden større juridiske kundskaber — kan have glæde af bogen. Svaret bliver ja, idet store dele af bogen ikke kræver andet af sin læser end interesse for emnet og vilje til at følge forfatterens udredning af problemerne om de provisoriske love.

Hovedparten af bogen beskæftiger sig med provisorietiden under Estrups ministerium. Denne periode har ofte været behandlet i historisk litteratur; men alt for mange af disse behandlinger bærer præg af forfatterens eget politiske standpunkt, og det er velgørende nu at læse en bog, hvis forfatter skærer igennem reminiscenserne af partistridighederne og giver en virkelig objektiv og videnskabelig behandling af periodens centrale problem: var de provisoriske love — først og fremmest finansprovisorierne — grundlovsstridige? Dette spørgsmål besvarer dr. Himmelstrup med et ja. Han underkender ganske Matzens og Nellesmanns fortolkningsforsøg og hævder, at det grundlovsstridige først og fremmest ligger i, at rigsdagen blev hjemsendt, for at regeringen kunne få lejlighed til at udstede de provisoriske love, hvilket var en omgåelse af 66-grundlovens § 25 — paragraffen om betingelserne for de provisoriske love. Den naturlige løsning af konflikten i 1885 burde, efter dr. Himmelstrups mening, have været en kgl. anordning om rigets finanser, efterfulgt af et ministerskifte, ikke fordi 66-grundloven i sig selv indebar parlamentarismen; men fordi en sådan udvikling i al fald ikke ville være i strid med grundloven.

Foruden forfatterens her refererede hovedsynspunkt indeholder disputatsen en udførlig redegørelse for samtidens syn på det statsretlige problem, der endvidere bliver belyst ved sammenligning med tilsvarende forhold i andre lande, navnlig i Tyskland.

Bogen vil indtage en central plads i den fremtidige forskning af provisorietiden. Måtte den give stødet til en fornyet interesse for perioden, en interesse, som kan resultere i en behandling, der fordeler sol og vind mere retfærdigt, end tilfældet som oftest har været.

Jørgen Holst-Jensen.

Aug. F. Schmidt: Moser og Tørv. 1948. (Eget forlag).

I »Moser og Tørv« har Aug. F. Schmidt givet en fremstilling af den kulturhistorie, der er knyttet til Danmarks moser fra oldtiden og op til vor tid. Hovedparten af fremstillingen er dog samlet om en beskrivelse af forholdene, som de formede sig i det 19. årh. i de forskellige dele af landet. Foruden en detaljeret beskrivelse af tørvefremstillingen og livet i moserne: tidspunktet for arbejdet, de forskellige slags tørv — lyngtørv, æltetørv og kultørv — samt disses anvendelse, tørvenes hjemkørsel, tørvegraverne, tørvegilde og tørvehandel samt sogn

og overlevering knyttet til moserne, har forfatteren også fundet plads til en omtale af de økonomiske fordele og ulemper, tørveproduktionen medførte for landbefolkningen. Endelig bringes som afslutning en kort omtale af tørveproduktionen i nutiden.

Forfatteren har bygget sin fremstilling overvejende på trykt materiale og har gjort et stort arbejde med at samle de spredte oplysninger, som i stort tal er citeret og refereret. I betragtning af kildematerialets art kunne mange citater og referater dog være udeladt. I stedet for at virke oplivende tynger de ved deres mængde. En fremstilling, der i højere grad fremstod som en bearbejdelse af kilderne i stedet for en sammenstyknings af disse — som her for visse partiers vedkommende — ville være blevet mere overskuelig og ville, takket være de mange kildehenvisninger, have haft samme værdi for den, der måtte ønske at arbejde videre med emnet.

Thorkild Korsgaard.

T. Vogel-Jørgensen: Berlingske Tidende gennem 200 Aar. 1749—1949. Bd. I. (1749—1849) og bd. III, 1. halvbind (aktstykker, kildehenvisninger, noter m. m.). 1949. (Berlingske Forlag).

Det nye værk om Berlingske Tidende tegner til at blive en værdifuld forøgelse af dansk presseshistorisk litteratur. Det bygger på en grundig gennemgang af selve bladet, suppleret med undersøgelser i Rigsarkivets materiale og i bladets eget, for den ældste tid noget magre arkiv. Forf. har tidligere dokumenteret sine personalhistoriske interesser, og det med megen flid og omhu udarbejdede værk bringer en række nye oplysninger om det førende hovedstadsblad gennem 200 år. En væsentlig plads indtager redegørelsen for grundlæggeren af de Berlingske aviser, den tyskfødte bogtrykker E. H. Berling. At denne var en fremragende fagmand og en initiativrig forretningsmand, der lagde alle konkurrenterne langt bag sig, kan ikke benægtes. Dog føler man sig ikke helt overbevist af forf.s argumentation for, at han også var den fødte journalist. En anden hovedperson i det nu udsendte 1. bind af værket er red. M. L. Nathanson, der tiltrådte redaktionen i 1838 og moderniserede bladet. Også ved skildringen af hans indsats tillægges der ham en større glorie, end der rettelig tilkommer ham. Flere af de forbedringer, der indførtes ved de Berlingske aviser, var forlængst gennemført ved andre københavnerblade som »Fædrelandet« og »Kjøbenhavnsposten«. Det gælder navnlig den journalistiske behandling af en række indrepolitiske problemer som statsbudgettet, skattepolitik m. m. Den skævhed i fremstillingen, der herved opstår, skyldes først og fremmest manglen af en almindelig dansk presseshistorie. På den anden side er det klart, at Vogel-Jørgensens store værk vil blive et meget nyttigt og uundværligt forarbejde for den historiker, der engang skal påtage sig den krævende opgave at udarbejde en stor og alt omfattende dansk presseshistorie.

Harald Jørgensen.

Sven Waxell: Vitus Berings eventyrlige opdagelsesfærd 1733—1743. 139 sider. 1948. (Rosenkilde og Baggens Forlag).

1728 opdagede Vitus Bering det efter ham opkaldte stræde og fastslog dermed, at Asien og Nordamerika var adskilt af hav. Allerede 1733 udsendte den